

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Hubáčka a soudců JUDr. Elišky Cihlářové a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobkyně: **Ph.Dr. H. P.**, proti žalovanému: **Ministerstvo kultury**, se sídlem Maltézské nám. 1, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 6. 2009, č. j. 7 Ca 46/2008 - 88,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 6. 2009, č. j. 7 Ca 46/2008 - 88, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Městský soud v Praze (dále také „městský soud“) usnesením ze dne 12. 6. 2008, č. j. 7 Ca 46/2008 - 27, odmítl žalobu podanou žalobkyní proti rozhodnutí ministra kultury ze dne 6. 3. 2008, č. j. 3316/2008. Žalobkyně proti tomuto rozhodnutí podala kasační stížnost a požádala o osvobození od soudních poplatků, přičemž městský soud žalobkyni toto osvobození usnesením ze dne 26. 11. 2008, č. j. 7 Ca 46/2008 - 33, přiznal. Správní soud vycházel z potvrzení o majetkových poměrech žalobkyně ze dne 14. 5. 2008, z něhož bylo zřejmé, že žalobkyně nemá příjmy z pracovního poměru, dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr ani z podnikání či z jiné samostatně výdělečné činnosti. Jediným příjmem zcela nemajetné žalobkyně tedy jsou sociální dávky.

V průběhu řízení městský soud zjistil, že ve věci vedené pod sp. zn. 7 Ca 216/2008 probíhá dědické řízení po zůstavitelce Ing. E. P., přičemž žalobkyně jako dcera zůstavitelky dne 25. 8. 2008 do protokolu sp. zn. 25 Cd 29/2008 uvedla, že odmítá dědictví, ač jí bylo soudem sděleno, že dědický spis je neúplný, neboť v něm chybí soupis aktiv a pasiv a není tedy možné žalobkyni seznámit s konkrétním stavem majetku po zemřelé. Při projednávání dědictví soudním komisařem dne 6. 10. 2008 žalobkyně naopak uvedla, že dědictví neodmítá, nýbrž chtěla vyjádřit, že nebude požadovat výplatu svého zákonného

dědického podílu. Poté bylo žalobkyni sděleno, že do jejího dědického podílu nastupují její tři děti a usnesením Okresního soudu v Opavě ze dne 21. 11. 2008 bylo dědické řízení zastaveno. Podáním ze dne 18. 3. 2009 podali dědicové nezletilá P. V. a T. F. P. prostřednictvím žalobkyně jako jejich zákonné zástupkyně návrh na zahájení dědického řízení, v němž uvedli soupis movitého majetku zůstavitelky, který obsahuje 648 položek, mezi nimi i obrazy a tisky známých autorů. Městský soud proto při posuzování majetkových poměrů žalobkyně přihlédl ke skutečnosti, že se žalobkyně dobrovolně zbavila možnosti dědit majetek vyšší hodnoty. K uvedenému právnímu úkonu měla dle městského soudu žalobkyně nepochybně právo, nicméně soud toto jednání posuzoval v kontextu povinnosti žalobkyně platit soudní poplatky, a proto nezbytně dospěl k závěru, že u žalobkyně již důvody pro osvobození od soudních poplatků nejsou. Pokud tedy sama svým jednáním zabránila možnosti zlepšení svých majetkových poměrů, nemůže se špatných majetkových poměrů nadále dovolávat. Ohledně zrušení ustanovení Mgr. Pavla Batěka, advokáta, zástupcem žalobkyně soud konstatoval, že na základě návrhu na zrušení ustanovení zástupcem ve věci sp.zn. 10 Ca 352/2007, který žalobkyně podala dne 31. 12. 2008 a v němž tvrdila narušení nezbytné důvěry a s ohledem na sdělení zástupce, je dle soudu nepochybné, že vzájemná důvěra mezi žalobkyní a ustanoveným zástupcem již neexistuje. Ohledně nové žádosti žalobkyně o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti městský soud uzavřel, že s ohledem na uvedené skutečnosti již neexistují předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.

Městský soud proto usnesením ze dne 9. 6. 2009, č. j. 7 Ca 46/2008 - 88, žalobkyni výrokem I. odňal osvobození od soudních poplatků přiznané usnesením městského soudu ze dne 26. 11. 2008, č. j. 7 Ca 46/2008 - 33, výrokem II. zrušil ustanovení Mgr. Pavla Batěka, advokáta, zástupcem žalobkyně a výrokem III. zamítl žádost žalobkyně o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

Proti tomuto usnesení městského soudu podala žalobkyně jako stěžovatelka (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost, kterou obsahově opřela o důvody uvedené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

Stěžovatelka především namítla, že si soud opatřuje důkazní prostředky mimo rámec zákona (§ 52 odst. 1 s. ř. s., § 120 a násl. o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.) a v tomto směru namítla porušení čl. 2 Listiny základních práv a svobod. Požádala o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů, neboť se domnívá, že má právo na náležitě „právně poučené“ odůvodnění své kasační stížnosti. Rovněž namítla, že soud měl nejprve rozhodnout o žádosti o doslání spisu k nahlížení, neboť o toto výslovně žádala, aby bylo učiněno před vydáním rozhodnutí o zrušení ustanovení zástupce. K výzvě městského soudu ze dne 18. 6. 2009, nechť specifikuje důvody, pro něž žádá o zaslání spisu, stěžovatelka elektronickou formou s ověřeným podpisem sdělila, že z žádného právního předpisu nevyplývá povinnost odůvodňovat žádost o nahlížení do spisu či o provedení úkonu (doslání spisu k jinému soudu) za účelem nahlížení. Stěžovatelka má tedy za to, že tuto výzvu ke „zdůvodnění“ není povinna splnit. Předmětem rozhodování soudu je v tomto smyslu tedy pouze to, zda bude úkon zpoplatněn dle Sazebníku k zákonu č. 549/1991 Sb., nebo bude přiznáno osvobození od poplatku za tento úkon. Vzhledem k tomu, že jsou soudu známy stěžovatelčiny majetkové poměry z úřední činnosti,

nezasílala již opakovaně formulář 060 o. s. ř. Skutečnost, zda stěžovatelka odmítla dědictví či nikoliv, již soud argumentuje, je v této fázi bezpředmětná, neboť dědické řízení je přerušeno. Namítá, že i kdyby dědicem byla, tak vzhledem k tomu, že k datu podání žádosti o osvobození od soudních poplatků nemohla dědictví „spotřebovávat“, jsou její majetkové poměry nezměněné.

Vyjádření žalovaného ke kasační stížnosti nebylo vyžádáno, neboť se jedná o věc týkající se výlučně a osobně stěžovatelky.

Nejvyšší správní soud přezkoumal kasační stížností napadené usnesení městského soudu při vázanosti rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila v podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že napadené usnesení městského soudu je třeba zrušit, a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud se vzhledem k obsahu stěžovatelčiných výtek zabýval námitkou, zda se městský soud dopustil vady řízení, která mohla mít vliv na zákonnost rozhodnutí (§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.). Tento důvod kasační stížnosti stěžovatelka spatřuje v tom, že si městský soud v souvislosti s probíhajícím dědickým řízením opatřuje důkazy mimo rámec zákona.

Nejvyšší správní soud již v právně i skutkově obdobné věci stěžovatelky rozhodoval, a to rozsudkem ze dne 10. 2. 2010, č. j. 1 As 88/2009 - 84, a proto i 7. senát Nejvyššího správního soudu bude vycházet ze zde již vyslovených právních závěrů. Nejvyšší správní soud za účelem řádného projednání věci přihlédl k obsahu spisu sp. zn. 7 Ca 216/2008, z něhož městský soud v odůvodnění napadeného usnesení vycházel. Tento civilní spis městského soudu měl kasační soud k dispozici v souvislosti s řízením o kasační stížnosti vedeným pod sp. zn. 1 As 100/2009.

Nejvyšší správní soud ze soudního spisu sp. zn. 7 Ca 216/2008 zjistil, že městský soud požádal Okresní soud v Opavě a Okresní soud v Olomouci o sdělení, pod jakou spisovou značkou je projednáváno dědictví po zůstavitelce Ing. E. P. a v jakém stádiu se věc nalézá (č. l. 30). Okresní soud v Opavě sdělil, že předmětné dědické řízení je vedeno u tohoto soudu pod sp. zn. 30 D 358/2008 a že jeho vyřízení byla pověřena soudní komisařka JUDr. Hana Kožiaková (č. l. 33). Ve spise je dále založena kopie přípisu JUDr. Kožiakové ze dne 21. 5. 2009 zasláního městskému soudu k věci vedené pod sp. zn. 7 Ca 94/2008. Přílohou přípisu je protokol o předběžném šetření sepsaný Okresním soudem v Olomouci dne 6. 6. 2008, protokol o provedení důkazu před dožádaným soudem (výslechem účastníka) ze dne 25. 8. 2008, protokol o jednání ze dne 6. 10. 2008, usnesení Okresního soudu v Opavě ze dne 21. 11. 2008, sp. zn. 30 D 358/2008, protokol o jednání ze dne 9. 2. 2009 a návrh na zahájení dědického řízení ze dne 18. 3. 2009. Zjištění učiněná na základě těchto dokumentů v usnesení městského soudu č. j. 7 Ca 216/2008 - 54 převzal soud do usnesení č. j. 7 Ca 46/2008 - 88 a vyvodil z nich stejné závěry, aniž by blíže uvedl, jakým způsobem uvedené skutečnosti zjistil. Městský soud navíc ve svém usnesení č. j. 7 Ca 216/2008 - 54, z něhož vycházel i v nyní posuzované věci, ani neuvedl, ze které jeho konkrétní činnosti či postupu jsou mu prezentované skutečnosti známy a jak se o nich dozvěděl. Nejvyšší správní soud je v této souvislosti toho názoru, že pokud tak městský soud neučinil, není možné přezkoumat, zda se v skutku jedná o skutečnosti známé

městskému soudu z jeho úřední činnosti ve smyslu § 121 o. s. ř., a tedy zda tento soud postupoval v souladu se zákonem, když z nich vychází, ačkoliv o nich nevedl dokazování.

Z odůvodnění nyní přezkoumávaného napadeného usnesení je tedy patrné, že městský soud považuje informace o dědickém řízení po matce stěžovatelky za skutečnosti jemu známé z úřední činnosti, s nimiž se seznámil ve věci vedené městským soudem pod sp. zn. 7 Ca 216/2008. Ze spisu sp. zn. 7 Ca 46/2008 jednoznačně plyne, že tyto skutečnosti nebyly předmětem dokazování v daném řízení, stěžovatelka nebyla s předmětnými listinami ze strany soudu seznámena a ani jí nebylo dáno na vědomí, že soud má v držení jejich kopie, které navíc ani nebyly založeny do tohoto spisu, a že z nich hodlá vycházet při posuzování návrhu stěžovatelky na osvobození od soudních poplatků.

Při posuzování návrhu na osvobození od soudních poplatků nepochybně platí, že ohledně naplnění předpokladů pro vyhovění návrhu (§ 36 odst. 3 s. ř. s.) leží důkazní břemeno na žadateli, soud tyto skutečnosti nezjišťuje z úřední povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, dostupný na www.nssoud.cz). To ovšem nikterak nebrání tomu, aby soud zohlednil vedle tvrzení žadatele i jiné okolnosti, o nichž má poznatky, popř. aby za účelem řádného zjištění skutkového stavu provedl důkazy, které žadatel nenavrhoval (§ 52 odst. 1 s. ř. s.). Skutečnosti rozhodné pro posouzení věci se zpravidla zjišťují dokazováním. Existují však dva okruhy skutečností, na nichž lze založit rozhodnutí i bez dokazování. První okruh představují skutečnosti obecně známé (tzv. notoriety), druhý okruh pak skutečnosti známé soudu z jeho úřední činnosti (§ 121 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.).

Jak v případě tzv. notoriety, tak skutečností známých z úřední činnosti se má za to, že se jedná o objektivizované, do jisté míry nesporné skutečnosti. Účastníci řízení nicméně mohou svými tvrzeními popírat obsah notoriety a skutečnosti známé soudu z úřední činnosti, mohou navrhnout provedení důkazů za účelem prokázání svých odlišných tvrzení. Civilistická judikatura k otázce použití skutečností známých soudu z jeho úřední činnosti dospěla k závěru, že *„je nutné, aby účastníci řízení byli s takovými – soudem uvažovanými – skutečnostmi v řízení seznámeni, aby se k nim mohli vyjádřit či případně předložit důkaz je vyvracející; i poznatek soudu o tzv. úředně známé skutečnosti totiž nemusí být správný. Je též nezbytné, aby soud, jenž vzal v úvahu skutečnosti úředně známé a nadto na nich založil své rozhodnutí ve věci, náležitě vyložil v odůvodnění rozhodnutí, ze které jeho konkrétní úřední činnosti či postupu jsou mu takové skutečnosti známé, jak se o nich dozvěděl [...]“* V závislosti na povaze úředně známé skutečnosti pak soud musí též eventuálně uvést, je-li opravdu známá všem členům senátu, jednal-li a rozhodoval-li soud v této podobě (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008, přístupný na www.nsoud.cz).

Výše citovaný právní názor Nejvyššího soudu je přiměřeně aplikovatelný i v soudním řízení správním. Je tomu tak proto, že na základě § 64 s. ř. s. se i v soudním řízení správním přiměřeně užije ustanovení § 121 o. s. ř. Soud rovněž zvážil, zda soudní řízení správní nevykazuje natolik významné procesní odlišnosti, že by bylo nutno dospět k odlišnému právnímu názoru. Dospěl přitom k závěru, že tomu tak není. Soudní řád správní umožňuje, aby ve stanovených případech bylo rozhodnuto ve věci bez jednání (zejména ustanovení § 51 a § 76 odst. 1). Dále stanoví, že dokazování provádí soud pouze

při jednání (§ 77 odst. 1). Zdánlivě by tedy bylo možno dospět k závěru, že jestliže se skutečnosti známé soudu z jeho úřední činnosti nedokazují, je možno z nich bez dalšího vycházet a rozhodnout ve věci na jejich podkladě bez jednání. To by mělo za následek, že se účastník řízení nedozví o záměru soudu vycházet z konkrétních skutečností, které jsou soudu známy z jeho úřední činnosti. Takto si ostatně příslušná procesní ustanovení patrně vyložil i městský soud, což se zrcadlí v jeho postupu v daném případě.

Právě prezentovaný právní názor je však nesprávný.

Jestliže soud rozhoduje o věci samé bez jednání, je nezbytné, aby účastníci řízení měli k dispozici všechny podklady, ze kterých bude soud při samotném rozhodování vycházet, resp. mohli rozumně předpokládat, že z určitých skutečností soud vycházet bude. Účastníci totiž mohou legitimně očekávat, že budou soudem dotázáni, zda určitý dokument vyžaduje jejich specifické vyjádření (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2007, č. j. 2 Afs 91/2007 – 90, dostupný na www.nssoud.cz). Judikatura kasačního soudu tedy požaduje, aby byly účastníkům řízení známy všechny skutečnosti, z nichž bude soud ve svém rozhodnutí vycházet. Dále je třeba polemizovat rovněž s tezí, že skutečnosti známé soudu z jeho úřední činnosti se nikdy nedokazují. Jak již soud uvedl, lze prostřednictvím dokazování vyvrátit či pozměnit prvotní domněnku soudu o obsahu nebo významu skutečnosti známé soudu z jeho úřední činnosti. Pokud účastník řízení nemůže dle okolností dané věci rozumně předpokládat, že určitá skutečnost známá soudu z úřední činnosti bude tímto soudem použita v jeho rozhodnutí, musí soud účastníka o této skutečnosti informovat a poskytnout mu možnost se k ní vyjádřit. Neseznámí-li soud účastníka s touto skutečností, upře tím účastníkovi právo vyjádřit se k takovéto skutečnosti, uplatnit odlišná tvrzení a navrhnout provedení důkazů k prokázání svých odlišných tvrzení. Takovýto postup je proto v rozporu s ústavním zákazem překvapivých rozhodnutí, resp. ústavním požadavkem, aby rozhodnutí bylo pro účastníky předvídatelné (srov. k těmto ústavněprávním požadavkům spravedlivého procesu, vyplývajícím z č. l. 38 odst. 2 věty první Listiny základních práv a svobod, např. nález sp. zn. I. ÚS 777/07 ze dne 31. 7. 2008).

Pokud proto soud hodlá zahrnout do svého rozhodnutí skutečnosti, které jsou mu známé z jeho úřední činnosti, aniž by účastníci řízení mohli aplikaci takovýchto skutečností s ohledem na okolnosti dané věci rozumně předpokládat, musí s těmito skutečnostmi nejprve seznámit účastníky řízení a poskytnout jim dostatečný prostor k tomu, aby mohli prostřednictvím svých tvrzení učinit tyto skutečnosti spornými a navrhnout za tím účelem provedení důkazů (viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 2. 2010, č. j. 1 As 100/2009 - 129, dostupný na www.nssoud.cz). Jestliže tedy městský soud takto nepostupoval, zatížil své řízení vadou, která mohla mít vliv na zákonnost rozhodnutí. Tato námitka je tedy důvodná.

K námitce stěžovatelky, že městský soud měl nejprve rozhodnout o její žádosti o doslání spisu k nahlížení, neboť žádala, aby tak bylo učiněno ještě před vydáním rozhodnutí o zrušení ustanoveného zástupce, Nejvyšší správní soud konstatuje, že tuto námitku nelze podřadit pod žádný z kasačních důvodů, které jsou taxativně vymezeny v ustanoveních § 103 s. ř. s. Nejvyšší správní soud je důvody kasační stížnosti vázán, a

nejedná se přitom o otázku, k níž by byl povinen přihlédnout i bez návrhu (§ 109 odst. 3 s. ř. s.). Taková kasační námitka míří mimo obsah přípustných kasačních důvodů, a proto se jí Nejvyšší správní soud nebude zabývat.

Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto dle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil napadené usnesení městského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm je městský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

V novém rozhodnutí městský soud rozhodne také o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. března 2010

JUDr. Jaroslav Hubáček
předseda senátu